

Fabriktilstande og Fabriklovgivning i England.

(Uddrag af nogle Artikler i A. Allgm. Zeit.)

England er Nationaløkonomiens klassiske Land. Det har paa det økonomiske Omraade været saa vidt forud for andre Lande, at det har kunnet optræde som Lærer i økonomiske Sager. Det har i Praxis prøvet, hvad man i andre Lande kun har gjort til Gjenstand for theoretiske Undersøgelser. Det har høstet de mest omfattende Erfaringer, som ogsaa ville komme andre Lande til Gode. Det i industriel Henseende uudviklede Land vil i England kunne stifte Bekjendtskab saavel med den fuldt udviklede Storindustriis gode Sider som med dens slette. England har prøvet den økonomiske Frihed; men det har ogsaa prøvet f. Ex. Fabriklovgivningens Indskrænkninger heri. Og hvad der letter det for andre Lande at drage sig Englands Erfaringer til Nytte, er den ejendommelige Maade, hvorpaa det har bragt Kjendsgjærningerne frem for Dagens Lys. Masser af de engelske Blaabøger, Kommissionsbetænkninger, Beretninger fra kongelige Embedsmænd, halvaarlige Beretninger fra Fabrikinspektørerne osv. — give et uforfalsket Billede af den virkelige Verden og fortælle os om Fabriktilstande, Vanskeligheder ved Fabriklovenes Udførelse, Forslag til Reform af dem, Overtrædelser af dem og idømte Straffe herfor osv. osv.

Fabrikinspektøren Alex. Redgrave skildrer i sin Beretning af August 1875 de forskjellige Udviklingsfaser særlig i den engelske Textilindustri. Han skildrer, hvorledes der, efterhaanden som Storindustrien vandt Overhaand, ud af den tidligere sunde Arbejderbefolkning udviklede sig en svag, blodløs, forkrøblet Daglejerstand. I Aaret 1833, da den første virkelige Fabriklov blev udstedt, var Ondet paa Højdepunktet; men siden 1848 er Arbejdstiden bleven kortere, Fabriklokalerne ordenligere og bedre ventilerede, Arbejdet lettere og Boligerne sundere. Siden 1848 er Fremskridtet umiskjendeligt. «Efter alle Vidnesbyrd, som vi have kunnet samle» — siger Redgrave — «er det blevet os klart, at de fysiske Onder, som Lægeudsagnene stillede i et saa grelt Lys i Fabrikkommissærernes Beretninger fra 1833—34, have ophørt at existere.» Men et nyt Onde er nu traadt frem med Storindustriens Videreudvikling, — et Onde, som forbedrede Boliger, et forbedret Vandvæsen, renere Luft osv. ikke formaa at fjerne: — det større Omfang, hvori Kvinderne beskæftiges i Fabrikerne. Efter Opgivelser fra 1835 blev der i Bomuldsfabrikerne i Lancashire gennemsnitligt beskæftiget 80 Kvinder (paa over 13 Aar) i hver Fabrik; — i 1875 derimod 100. I Uldindustrien i Yorkshire beskæftigede i 1835 enhver Fabrik gennemsnitlig 25 kvindelige Personer; efter Opgivelserne af 1875 100. Hvilke sørgelige Følger for Hus og Hjem, for Familien, for den opvoxende Slægt, vil dette Forhold ikke medføre! «Tilvæksten», siger Redgrave, «i Tallet paa beskæftigede Hænder falder paa de to Klasser, hvis Arbejde er billigst: — Børn under 13 Aar og Kvinder.» I Aaret 1850 udgjorde de i Bomuldsindustrien arbejdende Børn noget over 6 pCt. af alle denne Industrigrens Arbejdere; i 1875 14 pCt.! I Uld-

industrien (*worsted*) steg i samme Tidsrum Procenttallet fra 12 til 20, i Hørindustrien fra 2 til 7. De absolute Tal vare :

Børn mellem 8 og 13 Aar:

	1850	1875
Bomuldsindustrien . . .	15,000	67,000
Uldindustrien	17,000	38,000
Hørindustrien	1,600	13,000
Ialt . . .	33,600	118,000

Kvinder (paa over 13 Aar)

	1850	1875
Bomuldsindustrien . .	184,000	259,000
Uldindustrien	74,000	136,000
Hørindustrien	47,000	113,000
Ialt . . .	305,000	508,000

Og paa den anden Side staar den Kjendsgjerning, at i den engelske Væverindustri tre Hovedgrene udgjorde alle mandlige Arbejdere (paa over 13 Aar) i 1850 215,000, i 1875 306,000, — et Forhold, der træder endnu stærkere frem i Textilindustriens Hovedgren, Bomuldsfabrikationen. Her er nemlig siden Folketællingen af 1861 Tallet paa mandlige Arbejdere over 18 Aar endog absolut taget gaet ned: fra 119,000 til 115,000 i 1875, og i samme Tidsrum gik Tallet paa de unge Mennesker (mellem 13 og 18 Aar) ned fra 41,000 til 38,000.

Af disse Tal fremgaar denne Storindustriens Tendens til over langsomme og grusomme Mellestadier at virkeliggjøre Maskinens Ideal: at befri Mennesket for det mekaniske Arbejde. Muskelkraften gjøres fri, men ikke i den Forstand — hvad under fuldstændig Abstraheren fra den bestaaende sociale Ordning kunde være tænkeligt —,

at Fordelen ved dette Kulturfremskridt tilfalder de tidligere Arbejdere; nej, i Virkeligheden gaaer det ganske anderledes til: den stærkere Kraft stødes til Side, den svagere drages hid; den voxne Mand bliver mere og mere uundværlig, men Barnehaanden og Kvindehaanden ere fremdeles uundværlige i Fabriken. Hertil kan nu føjes de store Foretagenders koncentrerende Tendens: det gennemsnitlige Tal paa Spindler i Bomuldsfabrikerne var i 1850 10,857, i 1875 14,130; i Uldfabrikerne 1850 1065, 1875 1696. Tallet paa Kraftvæverstole (*power looms*) steg i Bomuldsvæveriet gennemsnitlig fra 129 til 174; fremdeles (i Tidsrummet 1850—1875) i Uldvæveriet fra 6 til 30; «worsted» fra 65 til 118; Hørindustrien fra 15 til 82.

Allerede for en Menneskealder siden skildrede Disraeli i sin sociale Roman «Sybil» «the black country», Smedenes og Kulgrubearbejdernes Land. Fabrikinspektørernes officielle Beretninger bekræfte Disraelis Skildring, og vise at Fremgangen i den forløbne Tid i mange Henseender er højst tvivlsom. Kvindearbejdet er Hovedondet. I stedse større Tal strømme Kvinderne til og arbejde for den usleste Løn. Fabrikinspektørerne give gruopvækkende Beskrivelser heraf, men undlade ved Siden heraf ikke at fremsætte deres Anskuelse af, hvorledes Forholdene kunde forbedres. Disse fortræffelige engelske Embedsmænd søge at forbinde den nødvendige Hensyntagen til de virkelige Forhold med en energisk Gjennemførelse af Lovens Bestemmelser. I Halvaaret November 1874 til April 1875 maatte de to Fabrikinspektører forfølge 1003 Sager om Overtrædelser af Fabrik- og Værkstedsløvene, og der idømtes Straffe til Beløb af 658 Pd. Strl., medens Omkostningerne udgjorde 468 Pd. Strl. De talrigste Overtrædelser bestod i Anvendelse af Børn uden Skoleattest og Anvendelse af Børn og

Kvinder til Natarbejde. Halvaarsberetningerne indeholde nøje Oplysninger om Alt vedrørende Lovovertrædelserne.

Efter at Loven af 1874 atter har bragt den engelske Fabriklovgivnings Princip et Skridt videre, indeholde de vedtagne Indskrænkninger nu omtrent Følgende:

De Personer, Loven beskytter, ere: 1. Børn (3: Personer under 14 Aar); 2. unge Mennesker (3: Personer paa 14—18 Aar); 3. Kvinder paa over 18 Aar. For at haandhæve Fabriklovene har enhver kongelig Fabrikinspektør eller Subinspektør Fuldmagt til at betræde enhver Fabrik og enhver Skole, hvor der undervises Fabrikbørn, samt til at medbringe den beskikkede Fabriklæge og Politi. Han har her Ret til at forhøre enhver Person, som han forefinder i Fabriken eller Skolen, eller som formodes at have været beskæftiget i en Fabrik i de sidste to Maaneder. Enhver Person, der nægter at lade sig forhøre eller nægter Inspektøren Adgang til Fabriken, er forpligtet til at betale en Bøde paa mellem 3 og 10 Pd. Sterl. (L. af 1844, 7 Vict. Cap. 15 §§ 3 og 61). Ved Indgangen til hver Fabrik skal der være opslaaet paa en for Arbejderne tydelig Maade en Bekjendtgjørelse, der indeholder: 1. Navn og Adresse paa Distriktets Inspektør og Subinspektør. 2. Navn og Adresse paa Fabrikens Saarlæge. 3. Betegnelse af det Ur, efter hvilket Fabrikens Arbejdstid reguleres. Dette Ur skal være et offentligt og billigt af Inspektøren. 4. Angivelse af den Tid, i hvilken Børn, unge Mennesker og Kvinder maa arbejde i Fabriken. 5. Tiderne for Maaltiderne. 6. Børnenes Arbejdsmaade, om de skulle arbejde hveranden Dag eller i forskjellige Hold samme Dag. Om Beskæftigelsen af de af Loven beskyttede Personer ere følgende Bestemmelser (ifølge Loven af 1874) traadte i Kraft med den 1ste Januar 1876:

Navnet paa enhver Person under 18 Aar, der arbejder i en Fabrik, skal indføres i en offentlig Protokol. Enhver Person paa under 16 Aar skal medbringe en Aldersattest, der udstedes af Læger, hvem Fabrikinspektørerne udnævne hertil. Enhver Inspektør har Ret til at forkaste en saadan Attest, naar han har Grund til at tro, at den virkelige Alder er mindre end den angivne. — Intet Barn paa under 10 Aar maa arbejde i Fabrikerne (Loven af 1874). — Den Tid af Døgnet, paa hvilken et Barn (10—14 Aar gammelt), et ungt Menneske (14—18 Aar) og en Kvinde maa arbejde, skal være mellem Kl. 6 Morgen og Kl. 6 Aften eller Kl. 7 Morgen og Kl. 7 Aften. Børn, unge Mennesker og Kvinder maa i denne Tid ikke arbejde mere end $4\frac{1}{2}$ Time i Træk uden Afbrydelse paa i det Mindste $\frac{1}{2}$ Time til et Maaltid, og i det Mindste to Timer skulle indrømmes til Maaltider, saaledes at mindst 1 Time af denne Fritid falder før Kl. 3 (Lov af 1874). — I en Fabrik, hvor Børnene arbejde i Formiddags- og Eftermiddagshold, maa det Barn, der har arbejdet om Formiddagen, ikke arbejde samme Dags Eftermiddag (efter Kl. 1). I de Fabriker, hvor Børnene arbejde paa afvekslende Dage, maa de aldrig arbejde to Dage i Træk. Om Lørdagen maa Børn, unge Mennesker og Kvinder ikke arbejde længere end til Kl. 2. Intet Barn maa arbejde paa to paa hinanden følgende Lørdage, og det maa overhovedet ikke arbejde om Lørdagen, hvis det paa nogen af Ugens Dage har været beskæftiget i over 5 Timer. — De beskyttede Personers Arbejdstid maa kun forandres, efter at der er givet Inspektøren Melding derom. — Under Maaltiderne maa de ikke opholde sig i Fabriklokalerne. — Forældrene eller deres Stedfortrædere ere forpligtede til at sende ethvert Fabrikbarn (paa under 14 Aar) i Skole,

medmindre Barnet (i en Alder af mindst 13 Aar) faar af en dertil bemyndiget Person et Vidnesbyrd om, at det alt har opnaaet det foreskrevne Maal af Læse-, Skrive- og Regnefærdighed. Børn, der arbejde i Formiddags- og Eftermiddagshold, skulle hver Dag (undt. Lørdag) være tre Timer i Skole; Børn, der arbejde paa afvexlende Dage, skulle besøge Skolen i fem Timer den Dag, da de ikke arbejde (undt. Lørdag). Enhver Ejer af en Fabrik, i hvilken der arbejder Børn, skal om Mandagen, eller paa en anden af Inspektøren betegnet Dag, indkræve en forskriftsmæssig affattet Erklæring over Skolebesøget i den forløbne Uge og fremvise den paa Forlangende. Han maa ogsaa betale for Børnenes Undervisning (dog ikke over 2 Pence ugenlig) og har Lov til at trække, hvad han saaledes betaler, fra Barnets Ugeløn; men ikke udover $\frac{1}{12}$ af Lønnen maa paa denne Maade afkortes. Undervisningen skal finde Sted i en af Undervisningsdepartementet anerkjendt Skole; kun hvor ingen saadan Skole findes indenfor to engelske Miles Omkreds, kan Undtagelse herfra tilstedes.

Overtrædelse af disse Bestemmelser straffes med Bøder paa fra 5 Sh. til 5 Lstr. Undlader Fabrikherren at indføre saadanne Sikkerhedsforanstaltninger ved Maskinerne, som Inspektøren har forlangt, og kommer nogen Arbejder som en Følge heraf til Skade, skal Fabrikejeren betale en Bøde paa mellem 10 og 100 Lstl., der kan anvendes til Bedste for den Tilskadekomne. Udstedelsen af falske Vidnesbyrd eller Brug heraf eller falske Opgivelser vedrørende Fabriklovgivningen, straffes med Bøder paa fra 5—20 Lstl. eller med indtil et halvt Aars Fængsel.

Enkelte Overgangsbestemmelser (dels for 1875, dels endnu for 1876) og Undtagelser søge at mildne Indførelsen

af de ny Arbejdsindskrænkninger. At der ikke mangler Klager herover, forstaar sig af sig selv. Alligevel foreligger der allerede, trods den korte Tid siden Lovens Indførelse, vigtige Vidnesbyrd, der modsige disse Klager. Saaledes beretter Subinspektør Cramp fra Lancashire: «Indskrænkningerne i Arbejdstiden i Textilindustrien er i mit Distrikt bleven gennemført uden nogensomhelst Vanskelighed. Umiddelbart efter Lovens Udstedelse lød der rigtignok mange Klager over, at den vilde medføre Tilbagegang i Produktionen. Man sagde, at Produktionen vilde blive formindsket med 6 pCt., uagtet Arbejdstiden kun var forkortet med 5 pCt. Saaданne Klager lød imidlertid i en urolig Tid, da Stridigheder mellem Fabrikanter og Arbejdere hørte til Dagens Orden. Nu tilhøre disse Stridigheder heldigvis Fortiden, og Indskrænkningen af Timetallet opvejes i nogle Henseender ved Arbejdernes forøgede Anstrængelser, ved forbedret og forstærket Maskineri, ved Bygning af ny Fabriker.» En anden, Subinspektør Bignold, beretter fra Stockport: «Ganske vist er Daglønnen temmelig almindelig bleven nedsat i samme Forhold som Arbejdstiden er bleven forkortet; men naar Tiderne blive bedre og Arbejderne lidt færre, ville de forlange og sandsynligvis ogsaa faa den samme Løn for de nuværende 56 Timer, som de tidligere fik for 59 Timer. I det Hele er Loven bleven gennemført uden nogensomhelst alvorlig Vanskelighed.»

Det er dog aabenbart langt fra, at det endelige Maal paa den betraadte Vej kan naas ved Bestemmelserne af 1874, selv om de gennemføres strengt. Allerede tale Fabrikinspektørerne om, at det indførte Hold-System er for udmattende for Børnene: Den ene Inspektør paastaar, at Barnet overanstreges, naar det om Formiddagen er i

Fabriken og om Eftermiddagen i Skolen; og den anden gjør gjældende, at det Barn, der har arbejdet en hel Dag, ikke i den paafølgende Dags Hvile faar tilstrækkelig Erstatning. En yderligere Mislighed bestaar deri, at Fabriklovgivningen (i snævrere Forstand) undlader tilstrækkeligt at beskytte Arbejdet i forskjellige Industrigrene, hvoraf følger, at de svage Arbejdskræfter med Forkjærlighed strømme til disse Fag: naar Anvendelsen af Børn forbydes i én Produktion, ville de blive des mere anvendte i de andre.

Idet England har betraadt Fabriklovgivningens Vej, er det kommet ind paa en vanskelig, en besværlig, en indviklet Vej, hvor det ofte maa standse tvivlende; men det synes dog ingenlunde at være til Sinds at forlade den.
